

Momir ĐUROVIĆ*

IDENTITET I TEHNOLOGIJA

*Poštovani članovi Crnogorske akademije nauka i umjetnosti,
poštovani učesnici naučnog skupa O Identitetu, dame i gospodo*

U filozofiji od *Herodota*, u psihologiji i sociologiji kasnije, identitet se tumačio kao lično mišljenje i izražavanje individualnih ili grupnih pripadnosti, kao što su, na primjer, nacionalni identitet ili kulturni identitet, rodni identitet i slično. *Dekartova* izreka *Ja mislim, prema tome ja sam* ili kasnije *Ja mislim, ja postojim* ostavila je mnoge da izučavaju šta tačno jeste „Ja” i da li se stvarno možemo identifikovati lično ili u to sumnjati.

No, važno je razlikovati filozofski koncept od, u upotrebi mnogo poznatijeg, značenja identiteta u psihologiji i društvenim naukama. Filozofski koncept se zasniva na tumačenju odnosa, dok se sociološko značenje identiteta odnosi na: personalni koncept, socijalnu zastupljenost i, mnogo opštije, osobine ličnosti koje je stvaraju jedinstvenom ili kvalitativno različitom od drugih. (Nominalni identitet, kulturni identitet, digitalni identitet, etnički identitet, socijalni identitet, online identitet i slično.)

Mnogo je načina da se o ovome razmišlja. Etničnost ili etnička grupa je socijalno definisana kategorija bazirana na zajedničkoj kulturi ili nacionalnosti, što se posebno naglašava zajedničkim karakteristikama koje razlikuju predmetnu grupu od drugih. Etničnost može, ali ne mora, uključivati porijeklo, izgled, kuhinju, oblačenje, nasljedstvo, jezik ili dijalekat, religiju, simbole, tradiciju ili druge kulturne faktore. Termin nacionalnost, prema ustaljenom značenju, u zavisnosti od situacije može biti ili sinonim za etničnost ili sinonim za državljanstvo u slučaju izvornog tumačenja suverenih država. U modernom značenju „etnička grupa”, takođe, reflektuje i različite vrste konflikata koje su

---

* Akademik Momir Đurović, predsjednik Crnogorske akademije nauka i umjetnosti

industrijske zemlje imale sa pojedinim grupama, na primjer, imigrantima ili sličnim. Tako je „etničnost” postala suprotna „nacionalnom”, kako bi se odnosila na ljude sa distinktnim kulturnim identitetom koji su istorijski postali dio države ili nacije koja baštini drugačije kulturno obilježje. (Termin prvi put upotrijebljen 1935. godine u Oksfordskom rječniku.)

U razmatranju ovih pitanja nije jedino važno da ih tumačite s aspekta filozofskog, socijalnog, digitalnog i slično, već i u kojoj mjeri političke ambicije utiču na sve to. Tako, termin *Identitetska politika* jeste politički argument kojim se fokusiramo na interese i perspektive identiteta različitih socijalnih interesnih grupa, kao i načini na koje politika može biti praktikovana sa aspekta njihovih identiteta izraženih kroz rasu, klasnu pripadnost, religiju, pol, seksualnu orijentaciju i slično. No, gdje god da je ona ustanovljena takođe je i predmet velikih debata i kritika. Uticaj manjina je u centru identitetske politike. Uticaj manjina je oblik društvenog uticaja koji se javlja onda kada većina bude prisiljena da prihvata vjerovanja i ponašanje manjine. Kao i drugi oblici uticajna ovo obično znači individualne promjene u mišljenju i ophođenju. Ovakva praksa je, vjerovatno, odavno postojala, ali ona je u realnost zabilježena tek u drugoj polovini 20. stoljeća. U tome smislu, identitetska politika prepoznaje raznovrsnost identiteta od kojih su samo neki obilježeni etničnošću:

- Adultizam
- Afrički nacionalizam
(*Pan-Africanism*)
- Arabizam
- Arapski nacionalizam
(*Pan-Arabism*)
- Amandman jednakih prava
- *Anarcho-punk*
- *Apple fanboy*
- Autizam prava pokret
- Baskijski nacionalizam
- Bumiputera (Malezia)
- Cionizam
- Kastilijanski nacionalizam
- Katalonski nacionalizam
- Keltski nacionalizam
(*Pan-Celticism*)
- Kristijanizam
- Kultura gluvih
- Kulturni pluralizam
- Etnocentrizam
- Puerto Rickanski nacionalizam
- Rasistička politika
- Škotski nacionalizam
- Separatizam
- Feminizam
- Flamanski nacionalizam
- Galicijski nacionalizam
- Germanski nacionalizam
- Etničnost (Poletničnost)
- Etnocentrizam
- Feminizam
- Flamanski nacionalizam
- Galicijski nacionalizam
- Germanski nacionalizam
(Pangermanizam)
- Hindu nacionalizam
- Hip Hop aktivizam

- Homo hop
- Hrišćanska prava
- Irski nacionalizam
- Iranski nacionalizam (Paniranizam)
- Islamizam (*Pan-Islamism*)
- Snaga crnih
- Španski nacionalizam (*Pan-Hispanism*)
- Kvebeški nacionalizam
- Ljudska prava
- Multikulturalizam
- Nacionalizam crnih
- Panamerikanizam
- Panaziatizam
- Paneuropeizam
- Panslavinizam
- Pansomalizam
- Politička korektnost
- Pokret hrišćanskog identiteta
- Pokret američkih indijanaca (*Pan-Indianism*)
- Pokret za prava hendikepiranih
- Prava homoseksualaca
- Prava očeva
- Ulster lojalizam
- Valonski nacionalizam
- Velški nacionalizam
- Turski nacionalizam (*Pan-Turkism*)
- Turanizam
- Ženska prava*

No, kako zbog političkih, a naročito zbog tehnoloških promjena značajna pomjeranja u tumačenju ili bolje rečeno praktikovanju identiteta desila su se, posebno početkom ovog stoljeća. Tako, na primjer, rast konzervatizma u Evropi, naročito poslije *Evropskih parlamentarnih izbora 2009. godine* rezultirao je uspostavljanjem identiteta kao refleksije nasuprot „drugih manjina”. To se naročito odnosilo na pitanje integracije islamske populacije, posebno u Francuskoj i Njemačkoj.

Veliko pitanje 21. vijeka je: Kako da zadržite i održite vaš identitet u svijetu koji je toliko kompleksan i u kojem postoji toliko izazova sa kojim se treba suočiti – u kojima ima isuviše mnogo mjesta gdje biste željeli da investirate u ono što želite da budete? U prošlosti identitet je bio tijesno povezan sa jednom društvenom zajednicom, dok je danas ta veza najčešće izbrisana. Identitet više nije vezan za posebnu društvenu zajednicu, već sa mnoštvom različitih zajednica, dok se teret identiteta pomjera sve više na leđa individue karakterišući tako svaku osobu sa više različitih identiteta.

Šta će, onda, biti sljedeće generacije i kakav će imati identitet? Greenfield se plaši da će „djeca živeći u jakom senzacionalizmu sadašnjice biti adikti jezi-vog bombardovanja senzacijama te će umjesto da bude neko, ljudski mozak u

* <http://en.wikipedia.org/wiki/>

budućnosti postati ničija kolekcija onoga što prima. Ili on može postati biloko – apsorbovan totalitarnom religijom ili ideologijom, pošto mozak i vjerovanja, inače porozna na sugestije, nikada nijesu izgradili diskriminatorski odbrambeni mehanizam. Štaviše, manipulacija genima u tom stravičnom scenariju neizbježno će generisati transhumana bića”.

Dozvolite da ovo oslovljavanje završim i sa onim što identitet stvarno može značiti u savremenom svijetu u kojem, htjeli da priznamo ili ne, tehnologije kreiraju sva njegova obilježja. Da li je uopšte više identitet ime i prezime, pripadnost pojedinim zajednicama i etničkim grupama ili je to pitanje identifikacije sigurnosti koja se ispoljava korišćenjem: pin i čip kreditnih kartica, formalnim ili neformalnim odijevanjem, internetskim grupama, profesijom i sve više mobilnim telefonom? Da li danas u globalnom, a naročito razvijenom svijetu, a u mnogim slučajevima i kod nas, išta znači vaše ime i prezime, vaše porijeklo, vaša identitetska politika, etnička pripadnost ili ste, u veoma kompleksnom društvu u kojem sigurnost i bezbjednost predstavljaju najveće zahtjeve, prisiljeni da vaš identitet prepustite tehnologiji? Koliko god ovo posljednje može značiti jeres za mnoge, ipak svakim danom mi živimo sve više u takvoj civilizaciji. Savremeni identitet postaje sve više pitanje sigurnosti i bezbjednosti i tehnologije, a naročito profesije. Da ne budem cinik pa kažem da u mnogim slučajevima danas, na primjer, vaše ime i prezime služi samo onima koji žele da ga upotrijebe za neke nezakonite radnje.

Na kraju, želim vam uspješnu konferenciju o danas veoma kontroverznoj temi – identitetu, a, naravno, prije svega prijatan boravak u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, kao i dobrodošlicu u Crnu Goru.